

Meertaligheid en Taalcontact

2-6 november 2009

Jacomine Nortier

Brno

Woensdag:

- Codewisseling
- Ontlening
- Data van deelnemers

Code-wisseling

- Code-wisseling (code-switching)
- Code-vermenging (code-mixing)
- Ontlening (borrowing)
- Leenwoorden (loanwords/loans)

Wanneer spreek je van code-wisseling?

Als meertalige sprekers *die hun talen met elkaar delen*, beide talen in één conversationele context gebruiken

Dat kan zijn:

- Tussen sprekers (op beurtgrenzen)
- In uitingen van dezelfde spreker
 - Binnen zinnen (intrasententieel)
 - Tussen zinnen (intersententieel)

Voorbeelden:

Tussen sprekers, op beurtgrenzen:

A: Het is mooi weer vandaag

B: *Yes, the sun shines brightly*

Intersententieel:

A: *We missed the bus./* Maar gelukkig konden we met iemand meerijden.

Intrasententieel:

A: Ik had niet verwacht / *that he would be surprised*

-
- <http://www.youtube.com/watch?v=wgWQoZz6nEk>

Twee soorten onderzoek:

- Waarom code-wisseling? Sociolinguistische vraag, ofwel: wat is de functie van code-wisseling?
- Hoe code-wisseling? Grammaticale, mer technische vraag.

Waarom – vraag:

Redenen voor code-wisseling:

- Zijdelings commentaar

*He had a few / ja daar was ik al bang voor /
books that were stolen*

- 'Triggering'

... bhal had VVD, / niet dat ik VVD-er ben, maar...

-
- Het even niet weten in de ene taal
 - Nadruk leggen op iets
 - Citeren
 - ...

En dit:

*We waren op tijd **walakin** we hadden nog
maar*

geen zin om naar binnen te gaan.

Markeerder van identiteit

Conversatie-analyse: Peter Auer

- ...A1 // B1 B2 B1 B2
(A, B zijn sprekers; 1, 2 zijn talen)
- ...A1 [B1] A1...

-
- blijvende divergentie:

...A1 B2 A1 B2 A1 B2...

- of convergentie zoals in

...A1 B2 A1 B2 A1 // A1 B1 A1 B1...

Wat brengt mensen tot overeenstemming
over de keuze voor de ene of de andere
taal?

Macht?

Gemarkeerdheid

- Is code-wisseling 'gewoon' in de betreffende gemeenschap/situatie of is het afwijkend:
- Gewoon: bijvoorbeeld 2e generatie Molukkers in Nederland; Turkse Nederlanders.
- Afwijkend: ik, hier!

Hoe – vraag:

□ Pieter Muysken:

□ Alternational code-switching

... A / B ...

□ Insertional code-switching

... A /B/ A ...

-
- Daaraan gekoppeld: wat is de basistaal, hoe bepaal je die?
 - In de meeste gevallen: duidelijk
 - Taal van het hoofdwerkwoord
 - Taal van de meeste grammaticale elementen of van de grammaticale structuur
 - Taal van het eerste woord

-
- *Yesterday we bought* / nieuwe eetkamerstoelen.
 - *L´islam huwa* / echt liefde.
 - *Despite* het weer hadden we een leuke dag
 - *Despite* het weer we hadden een leuke dag
 - ???

Shana Poplack, 1980: ‘Sometimes I’ll start a sentence in Spanish y termino en Español’

Spaans-Engelse code-wisseling bij
Puertoricanen in New York

Constraints:
Beperkingen op
code-wisseling

Onderscheid tussen code-wisseling en ontlening

- Code-wisseling: twee aparte taalsystemen; lexicon en grammatica van taal A en lexicon + grammatica van taal B.
- Ontlening: soms een woord uit taal B maar de grammatica is van taal A:

We gaan **survivalen** in de Ardennen

Hij probeerde haar te **chanteren**

Ik moet een **filetje saven**.

-
- Doorgaans: meer dan één woord: Dan code-wisseling

 - (Versteende uitdrukkingen)

 - Eénwoordwisselingen/ontleningen moeten wel van elkaar onderscheiden worden.
 - (Eénwoord-) wisselingen: twee taalsystemen zijn geactiveerd
 - Ontlening: slechts één taalsysteem is geactiveerd.

Criteria:

- Uitspraak
- Integratie in het grammaticale systeem:
 - ? Een onsje **corned beef**
 - ? Een onsje **kornet bief**
 - ? Zij heeft **mushkilen/mashakil** (problemen)
- Kennis L2 niet noodzakelijk
- 'Recurrent and widespread'

-
- Lexicale ontlening gaat altijd van de meer prestigieuze taal naar de minder prestigieuze taal!

Redenen:

- Substitutie (vervanging)
- of Importation (innovatie)

Importation en substitution:

- Importation: innovatie, nieuw 'pattern' (kan een woord zijn)
(computer, naast huis: flat, appartement
bungalow, split-level woning)
- Substitution: bestaand woord wordt vervangen door nieuw woord
(winkelen → shoppen)
- Leenvertaling: wolkenkrabber (sky-scraper, Wolkenkratzer)

Op basis van haar Spaans Engelse data stelt Poplack:

- Equivalence constraint: code-wisseling is alleen mogelijk op plaatsen in de zin waar de structuren van de twee talen dezelfde zijn
- *Une maison rouge*
- Een rood huis
- **Une rouge maison*
- *Een huis rood
- *Une maison / rood*
- Een huis / *rouge*

Kan niet!!!

Wat zijn vrije en gebonden morfemen??

- Vrij: woordenboek
- Zelfstandige betekenis
- Gebonden: uitgangen (affixen), -tje, -en, -s, on-, -achtig, -baar, etc.
- Betekent zelfstandig niks maar nuanceert de betekenis van een vrij morfeem

Free morpheme constraint:

Code-wisseling kan niet plaatsvinden tussen een vrij en een gebonden morfeem

- *Eat-*iendo*
- Eat-ing
- *Com-iendo*

-
- En is er toch codewisseling tussen vrije en gebonden morfemen? Nou, dan noemen we het gewoon ontlening!
 - Geen 'established', 'widespread' en 'recurrent' ontlening? Dan noemen we het nonce-borrowing!

-
- Poplack: code-wisseling laat de grammatica van beide talen volledig intact.
 - Maar kijk naar de volgende voorbeelden:

Voorbeelden van internetforums:

- Is er geen moppen topic of zo, *fikralar topigi falan var, mop guzel ama, her mopa bir topic acilirsa*, is een beetje onnodig.
- 'Is er geen moppen topic of zo, *er is een speciale topic voor moppen, mop(pen) (zijn) leuk maar, als een topic open is voor elke mop*, is een beetje onnodig.'
- (www.TurkishTexas.nl, juli 2007)

is dit geen leuk gedicht net zelf geschreven
yani turkce hollanda ca olarak
want ik praat meestal zo
bi an turkce obur an hollandaca...
aliskanlik tog...

'how about this nice poem just written it myself
in Dutch and Turkish
because that is how I talk most of the time
one moment in Turkish, and then again in Dutch
A matter of habit, right?'

Marokkaans Arabisch / Nederlands

Zha *weld-ha* op visite

Hij kwam zoon-haar

‘Haar zoon kwam op visite’

Engels/Nederlands

- *You can it / zondag doen*
- Mijn man ik gaan naar Florida *every year*, dat is vijftienhonderd mijl.
- Ik zei tegen hem voordat we gingen: "*Well, don't be surprised to be the joke tonight hè?*"
- Het was een christelijke school, *by the way*.
- Hij bleef daar *always for his dinner*.
- Maar *where do you want to go then?*
- *Adrian, what can Ricardo* nog doen?

-
- Nog een bevinding van Poplack:
 - Intrasententieel codewisselen duidt op hoge tweetalige vaardigheid
 - Maar hoe wordt die bepaald?

-
- Testen
 - Zelfbeoordeling
 - Sociolinguistisch profiel
 - Beoordelingen door anderen

-
- Constraints worden veelvuldig geschonden, zie volgend voorbeeld:

Turks-Nederlandse code-wisseling

Bir sürü **taal- lar-I**
Een aantal taal- PL-ACC.DEF

beheersen *yapıyorken...*
beheersen doen

“Als iemand een aantal talen beheerst”

(Ad Backus, 1996)

Alleen 'op te lossen' door aan te nemen dat **taal** een ontlening is en geen codewisseling en dat dus de Free Morpheme Constraint niet geldt (want die geldt immers alleen voor codewisseling!).

□ Eigen voorbeelden?